

İ S T A T İ S T İ K

TÜRKİYEDE MAHKÜMLAR VE SUÇLAR

Yazan: *Celâl AYBAR*

Ö N S Ö Z

Geçen ilkteşrinde Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinin 261 sayılı nüshasında neşredilen Talim ve Terbiye Heyeti kararı ile, İstanbul ve Ankarada Hukuk fakültelerine bağlı olmak üzere, birer Kriminoloji Enstitüsü kuruldu. Bu hususdaki talimatnamenin ikinci maddesinde enstitülerin amacı şu suretle ifade edilmektedir:

«Bu enstitülerin amacı, Türk cemiyetinde suç sayılan edimlerin ahlâk, töre ve hukuk alanlarındaki tarihsel gidişini ve suçlulara karşı alınmış tedbirlerin nevilerini ve etkilerini tâyin etmek ve zamanımızda suçların görünüş şekilleriyle sebep ve etmenlerini, nicesel ve nitesel özelliklerini, dağılma suretlerini araştırmak, suç ve suçlulukla mücadele tedbir ve vasıtalarını saptamak, tatbikatın verdiği sonuçları takibelemek, ceza hukukunun ve onun yardımcıları olan bilimlerin gelişmesini temin etmek ve kanun vazı ile kanun hükümlerini tatbika ve yürütmeye memur olanların çalışmalarını kolaylaştıracak müspet veriler sağlamaktır.»

Bu çeşit bir müessese Osmanlı İmparalorluğu zamanında mevcut değildi. Şimdi kurulan enstitüler de, diyebiliriz ki, Cumhuriyet devrinin bu alandaki ilk tesislerini teşkil ediyor. Gerçi; daha evvel kurulan Polis Enstitüsünün de bu konu ile meşgul olduğunu biliyoruz. Fakat bu müessesedeki çalışmalar daha ziyade (Criminalistique) e taallük etmektedir.

Suç, bir cemiyetin umumi hayatı içerisinde ve ayrı ayrı her köşesinde ciddiyet ve ehemmiyetle ele alınmağa ve incelenmeğe değer bir hadise teşkil eder. Bu itibarla içtimai ve siyasi hayatını esaslı şekilde tekâmül ettirmek isteyen her cemiyet, suç ve suçlu konularını yakından, ilmî ve sistemli bir şekilde tanımak ihtiyacındadır.

Hiç şüphe edilemezki, ceza mevzuatının, tecziye ve ıslah sistemlerinin tekâmülü, cemiyet nizamının olgunlaşp, fertçe ve cemiyetce daha fazla refah, daha fazla sükûn ve emniyete kavuşulması, suç ve suçlular üzerinde, Kriminoloji ilminin kaidelerine uygun şekilde yapılacak etüdlere bağlıdır. Bu sahada kâfi derecede itina ile yapılmış etüdler mevcut olmadıkça suç ve ceza mevzuunda yapmak istiyeceğimiz işlerin isabetli olacağını iddia etmek mümkün değildir. Bu itibarla, Kriminoloji Enstitülerinin kuruluşunu, memleket işlerinde ilmî görüşün lüzumuna inanan herkes büyük bir sevinçle karşılamıştır.

Memleketimizde, yukarıdada işaret eylediğim veçhile, tamamen yepyeni olan bu iş hakkında henüz neşredilmiş hiçbir eser yoktur. Enstitülerin, Kriminoloji ilminin ne olduğunu, meraklılara ve ilgililere öğretecek bir eseri, garp dillerinden Türkçeye derhal naklettirmelerinin, yapılması lâzım gelen ilk işlerden birisi olduğu kanaatındayım.

Kriminolojiye ait eser veya etüd bulunmamasına mukabil bu sahada tamamen karanlık içerisinde de değiliz. 1935 senesindenberi neşredilen mahkûmlar istatistiği -bütün eksikliklerine rağmen - memleketimizde işlenen suçların sayısı ile mahiyetleri, suçluların evsafı, tatbik edilen cezaların nevi ve dereceleai hakkında oldukça mufassal malûmatı ihtiva etmektedir.

Bu istatistikler, fikrimce, tam mânası ile Kriminolojik bir etüd malzemesi olmamakla beraber, bu etüdlere girişmek için rehber veya hareket noktası teşkil edecek vasıfları haizdirler.

Kriminoloji ile bu güne kadar meşgul bulunmamakla beraber, Ankara Enstitüsünün bir üyesi sayılmak sıfatına sığınarak - şimdiye kadar yakın veya uzak ilgililer tarafından üzerinde hiçbir araştırma yapılmamış olan - Türkiye mahkûmlar istatistiğini, incelemeyi faydalı gördüm.

Yapdığım iş, sadece, umumî tahlil ve mukayese kaidelerine uyarak, mevcut rakamları birbiriyle karşılaştırmak, nisbetler halinde daha berrak ve vazih bir hale getirmek ve bazı noktaların, imkân gördüğüm derecede, mana ve delâletlerini işaret etmekden ibarettir. Bu itibarla, bir denemeden ileri gidemeyecek olan bu yazının, ancak bu mahdut ve mütevazî gayesine göre okunması lâzım geldiğini bilhassa belirtmek isterim

*
* *

Yapacağım incelemeyi başlıca üç büyük kısma ayırıyorum [1]:

a) Mahkûmlar

Bu kısımda mahkûm sayısı ile, suç hâdisesine müessir olan âmillerden, suçlunun şahsına ait bulunan cinsiyet, yaş, medeni hal, meslek gibi vasıflar ve aynı zamanda mahkûmların coğrafi inkisamı, suçların şehir ve köy itibarile dağılışı gibi içtimaî muhite tallûk eden vaziyetler tetkik edilecektir.

b) Suçlar

Bu kısımda mahkûmiyetlere mevzu teşkil eden kanunların tatbik nisbeti, başlıca suçlardan ve kabahatlerden mahkûm olanların mukayeseleri ele alınacaktır.

c) Cezalar

Bu kısımda hükmolunan cezaların (hapis, para cezası ve sair cezalar) mahiyet ve neveleri ve her birinin nisbî ehemmiyetleri incelenecektir.

[1] Elimizdeki istatistikler 1935 - 1942 senelerine ait malûmatı ihtiva eylemektedir. Nisbeten daha yakın bir tarihe ait malûmatı kullanmak ve bu gibi tetkiklerde mutad olduğu veçhile ortalama hesaplarını beş sene üzerinde yapabilmek üzere incelemelerimde 1938 - 42 senelerine ait malûmatı ele almağı muvafık gördüm.

Kitabda, ceza kanununun fasıl ve maddelerine nazaran mahkûm sayısı ve hükmolunan cezalar (ağır, asliye) ve (sulhceza) olmak üzere ayrı ayrı iki tabloda gösterilmiştir. Gerek mahkûmlar sayısı, gerek suçlar ve gerek cezalar hakkında yaptığım tahlillerde ekseriyetle, mahkemeleri nazarı itibare almayarak, ceza kanununun fasıl ve maddelerini esas tuttuğum için, yazının metni arasında ve tahlil tablolarında görülen rakamlar - ayrıca tasrih edilmeyen yerlerde - ağır, asliye ve sulhceza mahkemelerinde hükmolunan bütün kararların birleştirilmesi suretiyle elde edilen rakamlardır.

A - MAHKÜMLER

I. Mahkûm sayısı:

Son beş yıl içinde Türkiyede, askerî mahkemeler hariç olmak üzere, bütün mahkemelerde, haklarındaki hükümler kat'iyet kesbeden mahkûm sayısı, aşağıdaki gelişmeyi göstermektedir (Grafik Nö. 1):

Türkiyede mahkûmler sayısı

1938 — 42

Seneler	Erkek	Kadın	Yekûn
1938	73465	7677	81142
1939	84930	9127	94057
1940	87565	9001	96566
1941	83081	9195	92276
1942	85129	9748	94877

Bu rakamlara nazaran mahkûm sayısı erkeklerde mahsus, fakat az bariz şekilde, kadınlarda devamlı bir surette artış göstermektedir. Yine bu rakamlara göre memleketimizde (82834)ü erkek ve (8949)u kadın olmak üzere ortalama hesabile senede (91784) kişi mahkûm olmaktadır. Fakat şu noktaya dikkat etmek lâzım gelir ki, bu istatistik memleketimizde bu beş senenin her birinde suç ika eden şahsılar adedini hedef tutmamıştır. Bu cihet (Mahkûmlar istatistiği) nin baş tarafında şu suretle izah ediliyor:

"Mahkûmlar istatistiğinde her sene için görülen rakamlar, o sene içinde mahkemelere sevk edilen davaları veya suçluları değil, o sene zarfında mahkûmiyeti kat'iyet kesbeden suçlular sayısını gösterir. Binaenaleyh, her senenin rakamında daha evvelki yıllarda suç işlemiş olan suçlular da dahildir. Suçluların ika tarihlerine nazaran tasnifini gösteren tablo, her sene mahkûmiyeti kat'iyet kesbeden mahkûmları bu suçları hangi senelerde işlediklerini göstermekte ise de, bu rakamlarda o seneler için tam mahkûm adedine tekabül etmez. Yani her seneye ait mahkûm rakamı - suçun işlenme tarihi ne olursa olsun - o sene kesbi kat'iyet eden mahkûm adedine münhasır bir nisbette dir.,,

Bu izahattan, elimizdeki istatistikde her sene hizasında gördüğünüz rakamların, sadece, suçu, her hangi geçmiş bir tarihte işlenmiş olup

da, hakkındaki hüküm o sene içinde kat'iyet kesbeden suçlular sayısını gösterdiğini anlıyoruz.

Bu vaziyetin, yani her sene işlenen suçlar veya suç işleyen kimseler adedinin bilinmemesinin, yıldan yıla suçların artış veya eksilişlerini tetkike imkân vermiyeceği söylenebilir ve bu arada haklarındaki mahkûmiyet kararı kat'ileşen suçların, suçlarını ika eyledikleri tarihlere göre tasnif edilmesi suretile bu maksadın temin edilebileceği hatıra gelir. Fakat şu ciheti nazarı dikkate almak lâzımdır ki, herhangi bir tarihte işlenen bir suçun, hükme bağlanarak suçlu veya suç istatistiği bakımından bir birim teşkil etmesi, bazan (muhakeme safhalarının uzun sürmesi neticesinde) birçok seneler geçmesini icabettirir. Bu itibarla mahkûmlar, suçların işleme tarihlerine göre tasnif edildiği takdirde, her seneye ait suç yekûnuna, bilâhara, ertesi sene veya daha geç, kat'iyet kesbeden mahkûmiyetlerin de ilâve edilmesi lâzım gelecek, neticede muhtelif suçların artış veya eksilişi hakkında daima değişen ve bizi yanıltması muhtemel bir istatistik vücuda gelecektir. Bu vaziyetin zarurî neticesi olarak, her seneye ait mahkûm sayısını o senenin suçluluk frekansı addetmenin fazla bir hata olmayacağı, mahkemelerin davâları intaç etme temposunda görülen istikrardan da anlaşılmaktadır.

Aşağıdaki cetvel her seneye ait mahkûm sayısından ne kadarının o sene işlenmiş ve ne kadarının daha evvelki senelerde işlenmiş suçlara ait olduğunu mutlak ve nisbî rakamlar halinde göstermektedir.

Suçların işlenme tarihlerine göre mahkûmiyet kararları

Seneler	Mahkûm sayısı			%	
	Aynı seneye ait suçlardan	Başka senelere ait suçlardan	Yekûn	Aynı seneye ait suçlardan	Başka seneye ait suçlardan
1938	38279	42863	81142	74.2	52.8
1939	49961	44096	94057	53.1	46.9
1940	48499	48067	96566	50.2	49.8
1941	45809	46567	92276	49.6	50.4
1942	48284	46593	94877	50.9	49.1

Bu tablodaki nisbî rakamlar mahkemelerin dâvaları intaç temposunda kuvvetli bir istikrar bulunduğunu ve her sene aşağı yukarı bütün dâvaların %50 kısmının o sene işlenmiş suçlara, mütebakisinin geçmiş senelere ait bulunduğunu belirtmektedir.

Bu hesabı bir evvelki seneye ait rakamları da nazarı itibara almak suretile yaptığımız takdirde yine aynı istikrarı görürüz:

Suçların işlenme tarihlerine göre mahkûmiyet kararları

Seneler	Mahkûm sayısı			%	
	Aynı sene ve bir evvelki seneye ait suçlardan	Daha evvelki senelere ait suçlardan	Yekûn	Aynı sene ve bir evvelki seneye ait suçlardan	Daha evvelki senelere ait suçlardan
1938	67493	13649	81142	83.2	16.8
1939	81018	13039	94057	86.1	13.9
1940	85510	11056	96566	88.6	11.4
1941	91639	10637	92276	88.5	11.5
1942	84930	9947	94877	89.5	10.5

Görülüyor ki mahkûmiyet kararları suçların işlenme tarihlerini bir sene farkla %83-90 derecesinde aksettirmektedir. Bu itibarla, mahkûm istatistiklerinin tasnifi yukarıda izah eylediğimiz veçhile, realiteyi daha az aksettirecek olan suç işlenme tarihine göre yapmaktan ise - mahkûmiyetlerin kat'iyet kesbeylediği tarihe göre yapmak nispeten daha doğrudur. Bu itibarla elimizdeki istatistikleri, suçların artış veya eksilişi hakkında kuvvetli bir endikasyon olarak kabul etmek mümkündür. Esasen tetkik edebildiğim Avrupa mahkûm istatistikleri de, memleketimizde olduğu gibi, mahkûmiyetlerin kat'iyet kesbetiği tarihlere göre yapılmaktadır. Şu halde yukardaki rakamlara nazaran memleketimizde suçluluğun artmakta, hiç değilse azalmamakta olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Memleketimizi, istatistiklerini elde edebildiğimiz aşağıdaki beş memleket ile mukayese ettiğimiz taktirde, Türkiyenin, İsviçre hariç olmak üzere, diğer memleketlere nazaran memnunluk verici bir vaziyette bulunduğunu görürüz (Grafik No. 2):

Memleketler	Senesi	10 bin nüfusa düşen mahkûm sayısı		Yekûn
		Erkek	Kadın	
Macaristan	1937	94 . 7	23 . 2	57 . 7
Bulgaristan	1940	101 . 4	13 . 4	57 . 7
Belçika	1936	95 . 0	26 . 3	60 . 8
İsviçre	1940	59 . 1	11 . 5	34 . 0
Yunanistan	1928	165 . 6	10 . 2	67 . 0
Türkiye	1938-42	93 . 0	10 . 0	52 . 0

Fakat gerek içtimai tetkikler ve gerek Kriminoloji bakımından en mühim olan cihet, suç veya mahkûm sayısından ziyade, mahkûmiyete mevzu olan suçların mahiyeti ve mahkûmların cinsiyet, yaş, medenî hal, meslek, şehirli, köylü gibi vasıflarıdır.

2. Mahkûmiyet ve beraat ihtimalleri:

Mahkûmları, suç nevileri ve mahkûmların şahsi vasıfları itibarile incelemeden önce, elimizdeki istatistikde, mahkemeye sevk olunan şahısların, mahkûm olması veya beraat etmesi ihtimallerini belirten rakamları gözden geçirmeği muvafık gördüm. Bu konuda yaptığım tetkik, mahkemelere ve sorgu hakimliklerine sevkolunan maznunlar için mahkûmiyet, beraat, sukut ve men'i muhakeme kararı almak ihtimallerinin, çok şayanı dikkat bir istikrar arzettiğini gösterdi. Bu neticeyi belirten rakam ve nisbetleri aynen aşağıya koyuyorum:

Haklarında takibat intaç edilen şahıslar sayısı

a) Mutlak rakamlar

1938 — 42

Seneler	Mahkûmiyet	Beraat	Sukut	Men'i muhakeme	Yekûn
1938	81142	70877	40449	13494	205962
1939	94057	81467	37804	11896	225224
1940	96566	83607	36953	11021	228147
1941	92276	80266	35573	10200	218315
1942	94877	79680	43360	8140	226057
Yekûn	458918	395897	194139	54751	1103705
Ortalama	91784	79179	38828	10950	220741

b) Nisbî Rakamlar

1938	39.4	34.4	19.6	6.6	100.0
1939	41.8	36.2	16.8	5.2	100.0
1940	42.3	36.6	16.2	4.9	100.0
1941	42.3	36.8	16.3	4.6	100.0
1942	42.0	35.2	19.2	3.6	100.0
Ortalama	41.6	35.9	17.5	5.0	100.0

Bu rakamlar ve nisbetler mahkemelere ve sorgu hâkimliklerine sevkolunan maznunlar için muayyen dört akıbetin, tetkik ettiğimiz bütün seneler zarfında cüz'î farklarla, hemen hemen daima aynı olduğunu göstermektedir. Meselâ mahkûmiyet kararları %40 ile 42 arasında, beraat kararları 34-36 arasında, sukutlar 17-20 arasında ve men'i muhakemeler 4-7 arasında dalgalanmaktadır.

Bütün mahkemelere şamil olan yekûn üzerinde vardığımız bu istikrarlı neticeleri, ağır, asliye ve sulh ceza mahkemeleri itibarile yaptığımız tetkiklerde de görmekteyiz:

Mahiyet itibariyle kararlar [*]

Nisbî rakamlar

1938 - 42

Kararın mahiyeti	1938	1939	1940	1941	1942
Ağır ceza mahkemelerinde					
Mahkûmiyet	52.1	49.6	48.6	51.0	51.8
Beraat	45.1	47.0	49.3	46.0	45.9
Sukut	2.8	3.4	2.1	3.0	2.3
Yekûn	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Asliye ceza mahkemelerinde					
Mahkûmiyet	38.4	39.1	38.1	39.6	40.6
Beraat	51.6	51.2	52.7	51.9	43.7
Sukut	10.0	9.7	9.2	8.5	15.7
Yekûn	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Sulh ceza mahkemelerinde					
Mahkûmiyet	43.0	46.0	47.2	46.4	45.1
Beraat	27.5	31.0	30.6	30.4	29.9
Sukut	29.5	23.0	22.2	23.2	25.0
Yekûn	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

[*] Yazıyı çok uzatmamak için mutlak rakamları aynen yazmayı muvafık görmedim.

Bütün mahkemelerde

Mahkûmiyet	42.2	44.1	44.5	44.3	43.5
Beraat	36.8	38.2	38.5	38.6	36.6
Sukut	21.0	17.7	17.0	17.1	19.9
Yekûn	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Görülüyorki mahkûmiyet, beraat, sukut şeklinde verilen kararlar, bütün kararlar yekûnu içinde her sene hemen hemen aynı nispette tekerrür eylemektedir.

Bu istikrarı, beş senelik vasati üzerinden şu suretle hulâsa edebiliriz.

Ortalama karar sayısı

1938 - 42

	Ağır ceza	Asliye ceza	Sulh ceza	Bütün mahkemelerde
Mahkûmiyet	6392	28155	57237	91784
Beraat	5896	35677	37607	79179
Sukut	345	7857	30625	38828
Yekûn	12633	71689	125469	209791

Mahkûmiyet, beraat ve sukut kararlarına ait bu ortalama rakamları kararlar yekûnuna nisbet edecek olursak:

Mahkûmiyet ihtimali (%)

Ağır cezada	50.6
Asliye cezada	39.3
Sulh cezada	45.6
Bütün mahkemelerde	43.8

Beraat ihtimali (%)

Ağır cezada	46.7
Asliye cezada	49.8
Sulh cezada	30.0
Bütün mahkemelerde	37.7

Sukut ihtimali (%)

Ağır cezada	2.7
Asliye cezada	10.9
Sulh cezada	24.4
Bütün mahkemelerde	18.5

Olduğu görülür (grafik No 3).

Nisbi rakamların tebarüz ettirdiği bu istikrar ve bu intizam, ceza davâlarının ikame, tatbikat ve tahkikat bakımından bünye ve şekillerinin muayyen hususiyetleriyle alâkadar olsa gerektir.

Şunu da ilâve etmek lâzım gelirken, bu istikrarın bir tesadüf eseri olmasına imkân yoktur. Bunu, ancak, tutulan istatistiğin, hâdisenin deruni (İntrinsèque) intizamını belirten doğruluğuna atfetmek mecburiyetindeyiz. Aynı şekilde, nisbî inkisam intizamlarını, ileride, mahkûmların yaş, medenihal, cinsiyet ve saire bakımından yapılan tasniflerinde de göreceğiz:

3. Suç saikleri:

Suçlu ve suçluluk mevzuunu tetkik eden herkes, balki her şeyden önce ve en çok ehemmiyetle suç saikleri üzerinde durmak ister, ve suç hâdisesinin içtimaî, ruhî, siyasî, coğrafî, ve sair bakımlardan aydınlatılması işi, ekseriya, suçun âmilini aramağa münce olur. Bilhassa Kriminoloji bakımından yapılan tetkiklerde bu cihet daha yüksek bir ehemmiyetle ele alınır.

Elimizdeki istatistikte - bu istatistiğin derlemesine esas olan mahkûm fişlerinde suçların saikine ait müstakil bir sualin bulunmasına rağmen - bu hususda hiçbir malûmata tesadüf etmiyoruz.

Mahkûm fişlerini bidayeten tertibedenler, bu suali, hâkimlerin mahkeme sonunda suç saiki hakkında edinecekleri kanaatı hüküm fıkrasına yazacakları ve bunun da bilâhare fişe derci mümkün olabileceği ümidile ilâve etmişlerdir. Anlaşıldığına göre, mahkûm fişlerini dolduran makamlar, hüküm fıkrasında suç saiki hakkında vazıh bir ifade bulunmamakta veyahut bu ifade veya cevaplar kâfi ve tatmin edici mahiyette görülmektedir. Bu cihet temin edilebilmiş olsaydı şüphesizki, suçluluk biraz daha aydınlanmış olurdu. Fakat, fikrimce, hâkimin muhakeme esnasında suç saiki hakkında edineceği kanaatın çok defa isabetsiz olması ihtimali

vardır. Çünkü, mahdut istisnalarla, ekser suçlular muhakemenin bütün safhaları esnasında, kendilerini müdafaa için, suçun hakikî saikini itiraf etmemekte menfaat görürler ve hâkmin kanaatı, zarurî olarak, sadece haricî delil ve emarelere münhasır kalabilir.

Suç saiki hakkında en esaslı malûmatı, hüküm kat'iyet kesbederek suçlu, artık, mukadderatına razı bir vaziyete girdiği zaman bizzat kendisinden almak lâzım gelir. O zaman suçlu cezanın tesirlerine bir dereceye kadar alışmış bulunur, artık başından geçen bir hâdisenin hakikî saiklerini anlatmanın vaziyeti üzerinde müsbet veya menfi bir tesir olmayacağı kanaatini taşır. İşte bu sırada kendisini, bütün psikolojik incelikleri kullanarak tatlı bir şekilde konuşturacak olan bir kimsenin, suçun hakikî saiki hakkında en işe yarar malûmatı, adetâ bir günah itirafı şeklinde tesbit etmesi mümkündür. Bu iş ise, suç ve mahkûm istatistiğinden ziyade, etraflı ve plânlı bir şekilde yapılacak Kriminolojik etüdler zümresine girer. Bu itibarla, tetkik edebildiğim beş memlekete ait mahkûm istatistiklerinde suç saiki hakkında malûmata tesadüf edemeyişimin sebebini de bu mülâhazalara atfediyorum.

4. Mükerrirlik :

Mahkûmların mükerrirlik vasfı, bilhassa Kriminolojik etüdlere ehemmiyetle nazarı dikkate alınır ve bu etüdler, bilhassa mükerrir suçlar üzerinde daha ziyade derinleştirilir.

Mahkûmlar istatistiğine esas olan fişlerde mükerrirlik hakkında ayrıca bir sual mevcut olmakla beraber, elimizdeki kitapta buna ait hiç bir tabloya tesadüf edilmemektedir. Bunun sebebi, mahkemelerin mükerrirliği, ancak, suçlunun itiraf ve beyanı halinde tesbit edebilmeleri ve bunun haricinde mükerrirliği tesbit edecek bir kaynağa malik olmamalarıdır. Bu sebeple istatistiğin bu hususta malûmat vermemesini tabiî görmek iktiza eder. Başka memleketlerde suçlunun mükerrir olup olmadığı kendi itiraf ve beyanı ile değil (Suçlu kütüğü - Casier judiciaire) ile anlaşılır. Memleketimizde henüz kurulmamış olan ve idarî ve inzibatî bakımdan da yüksek fayda ve ehemmiyeti olan bu teşkilâtın bir an evvel kurulmasını, bilhassa Kriminolojik etüdlerin bahis mevzuu olduğu şu sırada herkes sabırsızlıkla beklemektedir.

5. İctimaî muhit (şehir ve köyler) :

Alfieri, (Suçu cemiyet hazırlar, ferd işler) demiştir. Bu fikir çok münakaşa götürmekle beraber, ictimaî muhitin, suç hâdiseleri üzerinde-

ki tesirini belirtmek itibarile üzerinde durulmaya değer. Biz, bu fikrin münakaşasından ziyade, içtimaî muhit tesirlerini objektif bir şekilde incelemeye çalışacağız.

İçtimaî muhitin, geniş manâsı ile suç ve mahkûm sayısı üzerindeki tesiri, suçların işlendikleri yerlere göre, şehir ve köy itibarile yapılan aşağıdaki tabloda göze çarpmaktadır:

**Suçların şehir veya köyde ika edildiğine göre
mahkûm sayısı
1938 - 42**

Seneler	Mutlak rakamlar			%	
	Şehirde	Köyde	Yekûn	Şehirde	Köyde
1938	38621	42521	81142	47.6	52.4
1939	43191	50866	94057	45.9	54.1
1940	42601	53965	96566	44.1	55.9
1941	41819	50457	92276	45.3	54.7
1942	47613	47264	94877	50.1	49.9
Ortalama	42769	49015	91784	46.6	53.4

Bu tablonun nisbî rakamlar sütununun sonunda görüldüğü veçhile, bütün mahkûmların % (53.4) kısmı, suçu köylerde ve % (46.6) kısmı şehirde işlemişlerdir. Bu nisbetler, ilk bakışta köylerde daha çok suç işleniyormuş gibi bir intiba hasıl edersede, köylü nüfusumuzun, umum nüfusun, % (75) i derecesinde olduğunu da düşünerek şehir ve köylere ait mahkûm sayısını, bunların nüfus miktarlarıyla karşılaştırdığımız zaman çok farklı neticelere varırız:

	10 bin nüfusa düşen mahkûm sayısı
Şehirlerde	98
Köylerde	36
Yekûnda	52

1938-42 ortalama mahkûm sayısının 1940 nüfus sayımındaki şehir ve köy nüfuslarıyla mukayesesi neticesinde bulunan bu rakamlar şehirlerdeki suç nisbetinin köylere nazaran iki mislinden fazla olduğunu ispat etmektedir.

Erkek ve kadın ayrı ayrı olmak üzere köy ve şehirlerdeki mahkûm nisbetlerine gelince; yine yukardaki esaslar dahilinde bir hesap yaptığımız takdirde, köy kadınlarının şehir kadınlarına nazaran üçde bir,

ve köy erkeklerinin şehir erkeklerine nazaran 2.5 de bir derecesinde suç işledikleri meydana çıkmaktadır:

	10 bin nüfusa düşen mahkûm sayısı	
	Erkek	Kadın
Şehirlerde	164	22
Köylerde	68	6.5

Şimdi şehir ve köy hayatının suçluluk hâdisesine olan tesiri hakkındaki fikirleri hulâsa edeyim:

Ecnebi istatistiklerine nazaran da, hemen bütün memleketlerde işlenen suçların en çoğu şehirlerde vuku bulmaktadır. Bu vaziyet şehirli-lerin köylülere nazaran daha çok suç işlemek meylinde oldukları kana-
tini verebilirse de bir kısım müelliflerin kanaatına göre, bu netice yani şehirlerde daha çok suç işlenmesi hâdisesi, şehir halkının suç işlemek te-
mayülünden ziyade, şehir hayatının suçların çoğalmasına olan tesirinden
ileri gelmektedir. Filhakika köy hayatının sükûneti, kanunî ve nizamî
memnuiyetlerin azlığı, halk arasında ve halkın idarî otoritelerle temasının
ve iktisadî ve içtimaî hareketlerin azlığı memnu fiillerin işlenmesi imkân-
nını azaltır. Buna mukabil şehirde, hayat mücadelesinin daha sert oluşu,
idarî, beledî birçok kayıtların mevcudiyeti, halkın suç mevzuu teşkil ede-
cek hâdiselere temasını artırır ve bu suretle daha çok suç işlemesine yol
açar.

Bundan maada, şehirlerde mevcut bazı şartlar, kanuna aykırı ha-
reketleri teşvik eder mahiyettedir. Bu meyanda sefahat ve ahlâksızlığa
vasıta olan müesseselerin şehirlerde bulunması, fakirlik ile zenginlik
arasındaki büyük tezaatların, hased ve hırs hislerini, köylerde olduğun-
dan daha fazla kamçılama ve en nihayet şehirlerde komşuluk ve akra-
balık rabitalarının gevşek ve az oluşu neticesinde, ferdlere umumî efkârın
tenkit, ayıplama gibi terbiye edici tesirine maruz bırakılmıyarak suç işle-
mek cesaretini arttırdığını da zikretmek mümkündür.

Şehir hayatının suçluluk üzerindeki bu menfi tesirlerine mukabil
birtakım müsbet tesirleri bulunduğu da ileri sürülmektedir. Bunlar me-
yanında, içtimaî dayanışma hislerinin şehirlerde daha yüksek olması, ka-
nunlara vukuf, şehirlerdeki tahsil ve terbiyenin müsbet tesirleri, birçok
köylerdeki meşgalesizlik ve avareliğe mukabil, şehirlerde boş vakitleri
faydalı bir şekilde geçirecek çok miktarda fikrî ve içtimaî teşkilât ve mü-
esseseler (kulüpler, tiyatrolar sinemalar, spor teşekkülleri, konferanslar
gibi) bulunması, şehirde oturanlar arasında daha normal bir cemiyet ha-

yatının inkişafına yardım ettiği gibi suç işleme temayüllerinin artmasını da önlemektedir.

Bütün bu lehdeki tesirlerin mevcudiyetine rağmen, köylere nazaran, şehirlerde daha çok suç vakası görülmesini, bazı müellifler, şehir nüfuslarının gelişme tarihi ile ilgili görmekteki. Bunların kanatına göre, şehirlerde işlenen suçların en mühim kısmı, şehirde çok eskiden beri doğmuş, yaşamış olanlar tarafından değil, köylerden gelen veya şehirlere yeni yerleşmiş olan kimseler tarafından işlenmektedir. Fakat şehirlere gelen köylüler zamanla yerleşip orada birkaç nesil yetiştirdikten ve şehir hayatına kültür, terbiye, anâne ve itiyat bakımından tamamiyle intibak ettikten sonra, şehir hayatının müsbet tesirleri gittikçe daha tam olarak müessir olmakta ve suç işleme temayülleri de gittikçe azalmaktadır.

Bu kanaata, İngiltere suç istatistiklerinin tetkiki neticesinde varılmış bulunmaktadır. İngiltere, büyük şehirleri en eski olan memleketlerdir. Diğer memleketlerdeki büyük şehirlerin teşekkülü veyahut genişlemesi, bilhassa Amerikada nispeten yakın tarihlerde olmuştur. Eğer şehir hayatı, suçluluk bakımından köyden gelen nüfusun tesirine maruz bulunmasaydı İngiliz şehirlerinde de, Amerika ve daha başka birkaç mühim memleketin şehirlerinde olduğu gibi suçların artması iktiza ederdi. Bu mülâhaza, büyük Amerikan şehirlerinde, bidayette suç nisbeti çok yüksek olduğu halde, zamanla şehirler âzami nüfus miktarına vardıldıktan sonra, suçların gittikçe azalması ile de teyyüd etmektedir.

Bundan maada suçluluğu şehir ve köyler itibarile incelerken, sadece suçlar veya mahkûmlar yekûnunu nazarı dikkate almak da kâfi görülmemektedir. Suçların vehameti derecesi bakımından da bir tefrik yapmak lâzımdır. Birçok memleketlerde, köylerde işlenen suçların, mahiyet bakımından, şehirlere nazaran daha vahim olduğu (adam öldürme, yaralama, işkence gibi) ve şehirlerde daha ziyade nizamata muhalefet, hile desise gibi suçların işlendiği tesbit olunmuştur. Belçikada yapılan tetkiklerde, mahkûmlar, doğum yerleri itibarile tasnif olunduğu zaman, şehirlerde işlenen suçların, bunlardan bilhassa vahim mahiyette olanlarının daha ziyade köylerde doğmuş kimseler tarafından yapıldığı neticesine varılmıştır. Bu da, asıl şehirli halkın, köylere nazaran suç işlemeğe daha az meyyal olduğunu ve şehir hayatının suçlular üzerinde müsbet bir tesir yaptığı fikrini teyid eylemekte ve şehirler köylerden yeni nüfus unsurları almayarak veya az nisbette alarak yaşadıkları müddetçe suçların azalacağı kanaatını vermektedir.

Diğer cihetten köylerde daha az suç işlenir görünmesinin, birçok suçların, bilhassa çocuk suçlarının resmî otoritelere intikal imkânlarının mahdut olmasından ileri geldiği de söylenmektedir.

Hulâsa, hâkim bir kanaata göre, şehirler, suçları ve suçlu sayısını artıran bir yer olmaktan ziyade suç temayülleri ziyade olan kimselerin suç işlemek üzere geldikleri yerlerdir.

6. Coğrafi dağılışı:

Mahkûmlar sayısının vilâyetler itibarile dağılışı, 1938-42 senelerine ait beş yıllık ortalama mahkûm sayısının 1940 nüfusuna on binde hesabile nisbeti gösteren aşağıdaki tablo ile, buna nazaran çizilen haritada gösterilmiştir.

Mahkûmiyet kararlarının vilâyet nüfuslarına nispeti

(1940 nüfus sayımı neticelerine ve 1938-42 ortalama mahkûm sayısına nazaran)

Vilâyetler	10 bin nüfusa düşen mahkûm sayısı	Vilâyetler	10 bin nüfusa düşen mahkûm sayısı
Erzurum	12	İçel	40
Ağrı	13	Niğde	40
Hakkâri	14	Seyhan	41
Bitlis	16	Giresun	42
Kars	16	Bolu	44
Muş	17	Edirne	44
Malatya	17	Kırklareli	46
Gümüşhane	18	Tekirdağ	46
Van	21	Afyon K. H.	49
Yozgat	21	Kütahya	49
Elâzığ	24	Antalya	60
Bingöl	25	Kocaeli	60
Trabzon	26	Denizli	62
Ordu	26	Kastamonu	62
Rize	26	Manisa	62
Sivas	27	Aydın	65
Siirt	28	Konya	69
Hatay	28	Bilecik	70
Erzincan	30	Çanakkale	71
Amasya	31	Eskişehir	71
Diyarbakır	31	Muğla	73
Maraş	31	Bursa	76
Tunceli	31	Balıkesir	77
Sinop	32	Isparta	77
Tokat	33	Burdur	78
Çorum	34	İzmir	84
Mardin	34	Zonguldak	86
Samsun	35	Ankara	88
Kırşehir	36	İstanbul	120
Gaziantep	36		
Çoruh	37		
Kayseri	37		
Çankırı	38		
Urfa	39	Yekûnda	52

Bu tabloya ve haritaya nazaran en yüksek mahkûm nisbetlerine memleketin batı kısmında tesadüf edilmektedir. Doğu vilâyetlerinde bu nisbet sureti umumiyede daha küçüktür. Batı vilâyetleri arasında da en yüksek nisbetler Ankara, İstanbul, İzmir ve Zonguldak vilâyetlerindedir. Bilhassa İstanbul vilâyetinin nisbeti (120) yani on bin nüfusda (52) olan umumi memleket ortalamasının iki mislinden bir hayli fazladır.

Mahkûm nisbeti yüksek vilâyetlerin aynı zamanda şehir nüfusları çok olan vilâyetler olduğunu nazarı dikkate alacak olursak, suçluluk hâdisesinin şehir hayatı ile yakından ilgili bulunduğu meydana çıkar. İçtimaî ve iktisadî hareketleri çok değişik ve hararetli olan muhitlerde suç hâdisesinin fazla bir frekans göstermesi esasen ötedenberi malûm olan bir keyfiyettir.

Bundan maada, memleketimizin doğu ve kuzey mintakalarındaki nüfusun, batı mintakalarına nazaran daha az kesif olduğunu da biliyoruz. Bu itibarla suç frekansının aynı zamanda nüfus sıklığı ile de ilgili olduğunu kabul etmek icabedecektir. Daha doğrusu gerek şehir nüfusunun fazlalığı ve gerek nüfus sıklığı suçluluk hâdiselerine aşağı yukarı aynı mahiyette tesirler yapmaktadır, denilebilir.

7. Cinsiyet:

Memleketimizde mahkûm sayısı bahsinde de gördüğümüz veçhile 1938 - 42 rakamlarına nazaran ortalama olarak senede 91784 kişi mahkûm olmaktadır. Bunun (8949) u kadın (82834)ü erkektir. Bu hesaba göre ortalama olarak (1000) mahkûm erkeğe mukabil (108) mahkûm kadın var demektir. Aşağıdaki mukayese mahkûm kadınlar nisbetinin, yukarıda işaret eylediğimiz veçhile gittikçe arttığını teyid eylemektedir.

Bin mahkûm erkeğe mukabil mahkûm kadın sayısı

Seneler	Mahkûm kadın
1938	104
1939	107
1940	103
1941	111
1942	114
1938 — 42 (ortalama)	108

Diğer bir hesaba göre kadın mahkûmlar bütün mahkûmların % (9.8) i, erkek mahkûmlar % (90.2) si nisbetindedir. Bu umumi ortalama

ma, aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, muhtelif senelerde pek cüz'i değişiklikler ile aynı nisbet etrafında bulunmaktadır:

Türkiyede cinsiyet itibariyle mahkûmlar sayısı

1938 - 42

Seneler	Mahkûm sayısı			%	
	Erkek	Kadın	Yekûn	Erkek	Kadın
1938	73465	7677	81142	90.5	9.5
1939	84930	9127	94057	90.3	9.7
1940	87565	9001	96566	90.7	9.3
1941	83081	9195	92276	90.0	10.0
1942	85129	9748	94877	89.7	10.3
Ortalama	82834	8950	91784	90.2	9.8

Bu istikrarlı nisbet memleketimize has değildir. Tetki edebildiğimiz aşağıda yazılı memleketlerin ekserisinde, Türkiyeye nazaran daha yüksek olmakla beraber, kadın mahkûm nisbetinin erkeklerden daima daha az olduğu görülmektedir:

Memleketler	Senesi	Mahkûm nisbeti %	
		Erkek	Kadın
Macaristan	1937	79.6	20.4
Bulgaristan	1940	88.4	11.6
Belçika	1936	78.5	21.5
İsviçre	1941	84.0	16.0
Yunanistan	1928	94.1	5.9
Türkiye	1928-42	90.2	9.8

Memleketimize ait ortalama erkek ve kadın mahkûmlar sayısını, ortalama hesabına esas olan 1938-42 senelerinin tam ortasını teşkil eden 940 umumi nüfus sayımının erkek ve kadın nüfusu ile karşılaştırdığımız takdirde aşağıdaki nisbetler hâsıl olmaktadır:

	10 bin nüfusa düşen mahkûm sayısı
Erkek nüfusda	93
Kadın nüfusda	10

Bu neticeler, mahkûm kadın ve erkek miktarı, kadın ve erkek nüfusu ayrı ayrı nisbet edildiği zaman, 10 bin erkek nüfusa 93 mahkûm isabet eylesine mukabil 10 bin kadın nüfusa ancak 10 mahkûmiyet isabet eylediğini belirtmektedir. Bu hesabı, ecnebi memleket istatistikleri üzerinde mukayeseli bir şekilde yaptığımız zaman da, şu neticelere varmaktayız:

Memleketler	10 bin nüfusa düşen mahkûm sayısı		
	Erkek	Kadın	Yekûn
Macaristan (1937)	94.7	23.2	57.7
Bulgaristan (1940)	101.4	13.4	57.7
Belçika (1936)	95.0	26.3	60.8
İsviçre (1941)	59.1	11.5	34.0
Yunanistan (1928)	165.6	10.2	87.0
Türkiye (1938 - 42)	93.0	10.0	52.0

Bu rakamlara nazaran memleketimizi erkek suçlular nisbeti Yunanistan ve Bulgaristandan az, Macaristan ve Belçikaya aşağı yukarı müsavi ve yalnız İsviçreden fazla görünmektedir. Kadın suçlular ise Yunanistan ve İsviçre derecesindedir.

Suçluluk hâdisesini cinsiyet bakımından umumî bir şekilde hulâsa etmek istersek, gerek nüfus üzerine yapılan ve gerek bütün mahkûmlar yekûnuna göre hesaplanan nisbetlere göre (altı memleket üzerinde gösterildiği veçhile) hemen her tarafa bazı ehemmiyetsiz farklarla, kadınların erkeklerden daha az suç işlediklerine kat'yetle hükmetmek yerinde olur.

8. Yaşlar:

Mahkûmlar sayısının yaş itibarile incelenmesi, suçluluk hadisesini aydınlatan en mühim noktalarından birisini teşkil eder. Bu inceleme, mahkûm sayısının her yaş gurubunda farklı olduğunu, olgun yaşlardaki nisbetin, küçük ve ileri yaşlara nazaran sureti umumiyede daha fazla bulunduğunu göstermektedir. Bu neticeyi, küçük yaşlarda âile, mektep ve askerlik hayatının icabı olarak hayat mücadelesine daha az temas edilmesi sebebiyle suç işleme imkânlarının daha mahdut oluşu ve rüşvet, irtikâp, kız kaçıрма gibi bazı suçların ancak ileri yaşlarda irtikâp edilebilir olması ile izah edebiliriz.

Bu tabloda nisbî rakamlara dikkat edildiği takdirde, mahkûmların yaş inkisamı, cinsiyet itibariyle birbirinden oldukça farklıdır. Cinsiyet bahsinde, suç irtikâbı bakımından kadınların erkeklere nazaran çok daha iyi durumda olduğunu belirtmiştik. Fakat erkek ve kadın mahkûmları yukardaki tablo üzerinde yaş bakımından incelediğimiz zaman gençlik veya yaşlılığın erkeklerde ve kadınlarda pek farklı tesirler hasıl eylediği göze çarpar. İlk yaş guruplarında erkek mahkûmlar nisbeti kadınlara nazaran bir hayli yüksek olduğu halde diğer guruplarda bu vaziyetin tamamen aksine olarak kadın mahkûmlar nisbeti daha yüksektir.

Bu tabloyu, a) çocuklar, b) genç ve kâhiller, c) ihtiyarlar olmak üzere üç büyük gurupda hulâsâ edelim:

a) Çocuklarda:

Bu gurupda 12-18 yaşındaki mahkûmlar nisbeti sureti umumiyede kâhillere ve gençlere nazaran pek az olmakla beraber kız ve erkek çocuklar arasında pek büyük farklar görmekteyiz.

Yaş gurupları	% ortalama mahkûm nisbeti (1936-42)	
	Erkekler	Kızlar
12 — 15	3.2	1.5
16 — 18	8.2	4.2
	11.4	5.7

Görülüyorki suç işleyen erkek çocuklar, kızlara nazaran iki misli fazladır. Bu nisbeti sadece beş senelik ortalama da değil her seneye ait rakamlarda da görmek mümkündür. Erkek çocukların yüksek bir nisbet göstermesini, bunların bilhassa fakir tabakada küçük yaşta hayata atılmaları ile izh edebileceğimiz gibi, bu çocukların mühim kısmının okula devam etmeyen, ana baba şefkatinden mahrum çocuklar olduğunu söylemek de yanlış bir şey olmaz. Çocuklar gurubunda diğer dikkati çeken bir nokta da çocuk mahkûmlar sayısının her sene mütemadiyen artmakta olması ve bu artışın kız çocuklarda daha fazla oluşudur. Aşağıdaki nispetler bu mühim noktayı belirtmektedir (Garfik No. 5):

Yaş gurupları	Mahkûm sayısı		1938 ile 1942 arasında % artış nispeti
	1938	1942	
12 — 15	Erkek	2076	116
	Kız	80	231
16 — 18	Erkek	4686	190
	Kız	234	229
18 — 21	Erkek	6762	178
	Kız	314	230

Bu hulâsada görüldüğü veçhile, beş sene içinde gerek erkek ve gerek kız çocukların mahkûm sayısı artmış ve bu artış kız çocuklarda - mutlak rakamlar ehemmiyetli olmamakla beraber - nisbî olarak çok yükselmiştir. Kız çocuklardaki artışın fazlalığını daha ziyade ahlâkî suçlara atfetmek mümkündür. Diğer yaş guruplarında bu artışın görülmemesi sureti umumiyede memleketimizdeki suç artışına en çok çocuk suçlarının müessir bulunduğunu ispat eylemektedir. Bu itibarla bu konunun, memleket için üzerinde ehemmiyetle durulması ve başka yollardan esaslı anketler ve incelemelerle âmillerinin belirtilmesi lâzım gelen bir mesele teşkil ettiği kanaatındayız.

b) Gençlerde ve kâhillerde:

En yüksek mahkûm nisbeti, gerek erkek ve gerek kadınlar itibarile, bu gurupda toplanmaktadır. Beş senelik ortalamayı gözden geçirecek olursak şu nisbetlere tesadüf ediyoruz:

Yaş gurupları	% ortalama mahkûm nispeti (1938-42)	
	Erkekler	Kadınlar
19 — 21	7.7	5.5
22 — 29	22.3	25.4
30 — 39	31.4	28.9
40 — 49	15.8	18.0
	<u>77.2</u>	<u>77.8</u>

Bu nisbetlere göre, suçların, ortalama %78 kısmı 19-49 yaşları arasındaki şahıslar tarafından işlenmektedir. Bu ortalama nisbet, yukardaki mufassal tabloda görüleceği veçhile bütün senelerde aynı rakam etrafında dolaşmaktadır. Bu gurupda kadınlara ait nisbetler, 19-21 ve 30-39 gurubunda erkeklere nazaran küçük, diğer guruplarda büyüktür. Mühim olmayan bu farkları bir tarafa bırakacak olursak suçluluğun bu grupda erkek ve kadın itibarile aşağı yukarı bir seviyede olduğunu kabul etmek mümkündür.

c) İhtiyarlar:

50 yaşından ilerisini ihtiyarlık başlangıcı olarak kabul edersek bu çağın ilerisinde mahkûm nisbetinin şu suretle inkisam eylediğini görürüz:

Yaş gurupları	Mahkûlar yekûnuna % nispet (1938-42) ortalamasına göre.	
	Erkekler	Kadınlar
50 — 59	6.9	9.6
60 — 64	2.0	3.7
65 +	1.6	2.2
	10.5	15.5

Bu nisbetlere nazaran, ileri yaşlarda kadın mahkûmlar nisbeti, çocuk gurubunun tamamen aksine olarak erkeklerde olduğundan üçte bir derecesinde fazladır.

Mufassal tabloyu yukardan aşağı umumî surette tetkik edecek olursak, 30-39 gurubu hariç olmak üzere kadınların işledikleri suçların daha ziyade 21 yaşından ilerideki yaşlarda olduğu anlaşılmaktadır. Bu neticeyi bilhassa ileri yaşlarda dul, ve boşanmış kadınların, dul ve boşanmış erkeklerden daha fazla olmasına atfetmek kabil isede, eldeki istatistiklerde her yaş gurubunun ayrıca medenî hal bakımından ayrılışını gösteren bir tasnif bulunmadığından bu izahı rakamlarla teyide imkân yoktur.

Memleketimize ait rakamları başka memleketlerle mukayese edecek olursak mahkûmların yaş ayrılışlarında, sureti umumiyede bariz bir benzerlik görülmekle beraber bazı memleketlerde çocuklara ait gurupta mühim farklar da göze çarpmaktadır:

a) Çocuklarda :

Memleketler	Senesi	Yaş gurupları	Mahkûmlar yekûnunda % nispeti	
			Erkek	Kız
Macaristan	1937	? — 17	12.5	10.7
Belçika	1936	16 — 18	1.9	2.1
İsviçre	1941	? — 17	5.0	3.4
Bulgaristan	1940	10 — 16	10.6	6.8
Yunanistan	1928	10 — 16	10.6	
Türkiye	1938—42	12 — 18	11.4	5.7

Bu rakamlara göre Yunanistan, Macaristan ve Bulgaristana ait nisbetler, Türkiye nisbetlerine pek yakındır. Yalnız Macaristanda kız çocuklara ait nisbetler beş memleketin hepsinden üstün görünüyor. İsviçre ve Belçikaya ait nisbetlerin memleketimize ve diğer memleketlere nazaran çok küçük oluşunu, bu memleketlerin kültür ve hayat şartları ile izah etmek mümkün olacağı gibi, bu memleketlerde veludiyetin zayıf olması hasabile çocuk nisbetinin umum nüfusa nazaran az oluşu ile de izah olunabilir.

b) Gençlerde ve kâhillerde :

Memleketler	Senesi	Yaş gurupları	Mahkûm yekûnunda % nispeti	
			Erkek	Kadın
Macaristan	1937	18 — 49	77.9	75.8
Belçika	1938	18 — 50	85.9	84.7
İsviçre	1941	18 — 49	80.8	86.6
Bulgaristan	1940	17 — 49	77.9	80.1
Yunanistan	1928	18 — 50	74.7	
Türkiye	1938—42	19 — 49	77.8	77.2

Bu tablo, tetkik ettiğimiz altı mmelekette suçların en çoğunun birbirine yakın nisbetlerle en çok 18-50 yaş gurubuna dahil kimseler tarafından işlendiği ve bu itibarla, bu neticenin, bugünkü cemiyet hayatının her tarafda görülen müşterek ve muntazam bir tezahür olduğu kanaatını vermektedir.

c) İhtiyarlarda :

Memleketler	Senesi	Yaş gurupları	Mahkûm yekûnunda % nispeti	
			Erkek	Kadın
Macaristan	1937	50 +	9.6	13.5
Belçika	1938	50 +	12.2	13.14
İsviçre	1941	50 +	14.2	10.0
Bulgaristan	1940	50 +	11.5	13.1
Yunanistan	1928	50 +	9.8	
Türkiye	1938—42	50 +	10.5	15.5

Bu rakamlar İsviçreden maada bütün memleketlerde ihtiyar mahkûmlar arasında kadınların erkeklere nazaran daha yüksek bir nisbet iştilal eylediğini belirtmektedir. Memleketimize ait nisbetlerde kadın ile erkekler arasındaki fark, diğer bütün memleketlerden, dikkati çekecek derecede fazladır. Suçların en çoğunun şehirlerde işlendiği ve Türkiye şehirlerinde erkek miktarına nazaran kadın nisbetinin, başka memleket şehirlerindeki kadın nisbetinden çok az olduğu düşünülecek olursa yaşlı Türk kadınlarının yaşlı Türk erkeklerinden fazla suç işlemeleri, derinleştirilmesi icabeden, bir konu olarak önümüze çıkmaktadır.

9. Medenî hal :

Evlilik veya bekârlığın, dul veya boşanmış olmanın suç ikainde ne dereceye kadar müessir olduğu ve bu tesirin kadın ve erkeklerdeki tezahürü merak uyandıracak bir konu teşkil eder. Aynı zamanda, aile hayatının suç hâdisesile olan alâkası, sosyoloji bakımından da tetkike değer bir mevzudur.

Elimizdeki istatistik bu hususda bazı malûmatı ihtiva etmektedir.

Rakamlara bakmadan önce, suçluluğun, bekârlar, dullar ve boşanmışlar arasında daha çok olması lâzımgeldiği, ve evlilik halinin suçluluğu azaltan bir âmil olabileceği hatıra gelebilir. Halbuki rakamlar, hemen bütün memleketlerde suçluların ekserisinin evliler arasında bulunduğunu göstermektedir. Bu vaziyet, hayat mücadelesinin evliler için daha zor şartlar yaratması ve bu sebeple evlilerin, suç ikaina yol açacak hâdiselerle daha çok karşılaşmaları ile izah olunabilir.

Aşağıdaki rakamlar memleketimizde beş sene zarfında mahkûm olan şahısların medenî hal bakımından mutlak ve nisbî rakamlar halinde ayrılışını göstermektedir.

**Türkiyede medenî hal itibariyle mahkûm sayısı
1938 - 42**

a) Mutlak rakamlar

							Ortalama
		1938	1939	1940	1941	1942	1938 — 42
Bekârlar	Erkek	22254	24153	25087	25229	24274	24199
	Kadın	636	1199	1214	1263	1309	1136
Evliler	Erkek	49668	58564	60629	56229	59385	56895
	Kadın	5594	6401	6214	6433	6798	6288
Dul ve boşanmışlar	Erkek	1543	2212	1849	1623	1470	1740
	Kadın	1387	1528	1573	1499	1641	1526

b) Nisbî rakamlar

Bekârlar	Erkek	30.3	28.4	28.7	30.4	28.5	29.2
	Kadın	9.1	13.1	13.5	13.7	13.4	12.7
Evliler	Erkek	67.6	69.0	69.2	67.7	69.8	68.7
	Kadın	72.9	70.2	69.0	70.0	69.8	70.2
Dul ve boşanmışlar	Erkek	2.1	2.6	2.1	1.9	1.7	2.1
	Kadın	18.0	16.7	17.5	16.3	16.8	17.1

1938-42 ortalamasına nazaran mahkûmların medenî hal inkısamı şu suretle hulâsa olunabilir (Grafik No. 6):

	Ortalama mahkûm sayısı		Ortalama mahkûm nispeti %	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Bekârlarda	24199	1136	29.2	12.7
Evlilerde	56895	6288	68.7	70.2
Dul ve boşanmışlarda	1740	1526	2.1	17.1

Bu hulâsaya nazaran memleketimizde mahkûmlar arasında bekâr erkekler bekâr kadınların iki mislinden fazla, dul ve boşanmış kadınlar ise aynı vasıfdaki erkeklerden yedi misli fazladır. Evlilerde erkek ve kadın nisbeti birbirine oldukça yakındır. İctimaî bakımdan dikkati çeken mühim nokta, dul ve boşanmış kadınlardaki mahkûm nisbetinin pek yüksek oluşu, yani dul kalmak veya boşanmak suretile evlilik hayatından ayrılanların, asıl bekârlardan daha fazla suç işlemeleridir.

Bu netiecleri başka memleketlerin istatistiklerinde de görmekteyiz:

Bekârlarda :

		% mahkûm nispeti	
		<u>Erkek</u>	<u>Kadın</u>
Macaristanda	(1937)	47.3	32.1
Bulgaristanda	(1940)	36.3	20.4
Belçikada	(1936)	35.7	15,6
Türkiyede	(1938-42)	29.2	12.7

Hulâsa dikkati çeken nokta, Türkiyeye ait nisbetlerin, gerek kadınlarda ve gerek erkeklerde, mukayese ettiğimiz dört memleket arasında en küçük nisbeti teşkil etmesidir. Bu rakamlarda beliren diğer bir nokta da, bu dört memlekette bekâr kadın mahkûmlar nisbetinin erkeklerden daima az olmasıdır.

Evlilerde :

		% mahkûm nispeti	
		<u>Erkek</u>	<u>Kadın</u>
Macaristanda	(1937)	49.1	55.2
Bulgaristanda	(1940)	60.5	69.9
Belçikada	(1936)	59.6	77.6
Türkiyede	(1938-42)	68.7	70.2

Burada da, Macaristan hariç olmak üzere, Türkyeye ait nisbetlerin diğer üç memleketin nispetlerine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu rakamlarda dikkati çeken mühim nokta, evli kadın mahkûmlar nisbetinin, bekâr kadınlarda olduğunun aksine olarak, daha fazla olmasıdır. Yani evli kadın mahkûmlar nisbetinin, bekâr kadınlarda olduğunun aksine olarak, daha

fazla olmasıdır. Yani evli kadınlar evli erkeklerden daha fazla suç işlemektedirler. Evli kadınlar arasında çocuk sahibi olanların işledikleri suçlar, çocuk sahibi olmayanların işledikleri suçlara azaran daha az olduğu başka memleketlerin istatistiklerinde görülmekte ise de Türkiye istatistikleri bu hususda hiç tafsilât vermemektedir.

Dullarda ve boşanmışlarda :

		% mahkûm nispeti	
		Erkek	Kadın
Macaristanda	(1937)	3.6	12.7
Bulgaristanda	(1940)	3.1	9.6
Belçikada	(1936)	4.5	6.7
Türkiyede	(1938-42)	2.1	17.1

Bu tablo, dört memlekette de dul ve boşanmış kadınların daima erkeklerden fazla suç işlediklerini belirtmektedir. Yine bu nisbetlere nazaran, Türkiyede dul ve boşanmış erkeklerin diğer memleketlere nazaran daha az suç işlemelerine mukabil dul ve boşanmış kadınlarımıza ait mahkûm nisbetinin, her memlekette ziyade oluşudur. Hulâsa olarak diyebiliriz ki, medenî hal bakımından suç işlemek hususunda erkekler kadınlara nazaran yalnız bekâr gurupunda yüksek bir nisbet işgal etmekte, diğer medenî halde kadın mahkûm nisbeti erkeklerden daima fazla bulunmaktadır.

10. Meslekler :

Mahkûmların başlıca meslek zümreleri itibarile tasnifini gösteren rakamlar ve bu rakamlar üzerinde hesapladığımız nisbetler dikkate değer neticeler vermektedir. Aşağıdaki tablo, kadın ve erkek mahkûmların başlıca meslek zümreleri itibarile sayılarını ve her zümrenin yekûna yüzde nispetini göstermektedir:

Bu tabloyu beş senelik ortalama üzerine hulâsa ettiğimiz takdirde, mahkûmların meslek bakımından inkısamı pek vazih olarak görülür:

Meslek zümreleri	Ortalama mahkûm sayısı		Ortalama mahkûm nispeti %	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Ziraat	48648	2138	58.7	23.9
Sanayi ve küçük sanatlara	11311	267	13.6	3.0
Ticaret	9437	142	11.4	1.6
Nakliye ve muvasala	2317	9	2.8	0.1
Umumi hizmetler ve serbest meslekler	4875	114	5.9	1.2
Ev iktisadiyatı ve şahsi hizmetler	966	5038	1.2	56.3
Mesleksiz veya mesleki gayri muayyen	5280	1292	6.4	13.9

7 numaralı grafikde görüldüğü veçhile bu hulasâyâ nazaran, erkeklerde en yüksek mahkûm nisbeti %83.7 olmak üzere ev iktisadiyatı, şahsî hizmetler ve mesleksizlerle gayri muayyen meslekliler zümresindedir. Kadınlara ait en yüksek nisbetin kadın nüfusumuzun en mühim kısmının ziraatle meşgul bulunmasına rağmen bilhassa bu iki zümrede toplanmış bulunması bu mahkûmiyetleri intaç eden suçların, cemiyetten ahlâkî ve içtimaî bir himaye görmeyen, hizmetçilik, aşçılık, mürebbiyelik gibi mesleklerle, muayyen bir işe sahip olmayan kadınlar tarafından işlendiği kanaatını vermektedir.

11. Tâbiyet :

Elimizdeki istatistik, mahkûmların ne kadarının Türk ve ne kadarının ecnebi devlet tabası olduğuna dair bazı malûmatı da ihtiva eylemektedir. Fakat ecnebi tabası, muhtelif tabiiyetler itibarile tasnif edilmediği için, ecnebi mahkûmlar arasında hangilerinin daha ziyade olduğunu incelemeğe imkân yoktur. Umumi ortalama olarak 1938-42 senelerinde 2840 ecnebî erkek 681 ecnebî kadın mahkûm edilmiştir.

Aşağıdaki rakamlar ecnebi tabasından mahkûm olanlar sayısının gerek erkek ve gerek kadın itibarile mütemadiyen artmakta olduğunu göstermektedir.

Seneler	Ecnebi tab'ası mahkûmlar	
	Erkek	Kadın
1938	1553	171
1939	3531	776
1940	3676	765
1941	3192	836
1942	2446	855

Bu artışa mukabil aynı zamanda ecnebi tabası miktarının da artmış bulunması hatıra gelirse de 1935 senesinde Türkiyede (27723) ü erkek ve (25823) ü kadın olmak üzere cem'an (53546) olan ecnebi tabasının, mahkûmiyetlere ait artışları izah edecek derecesinde çoğaldığını zannetti-recek bir âlâmet de mevcut değildir.

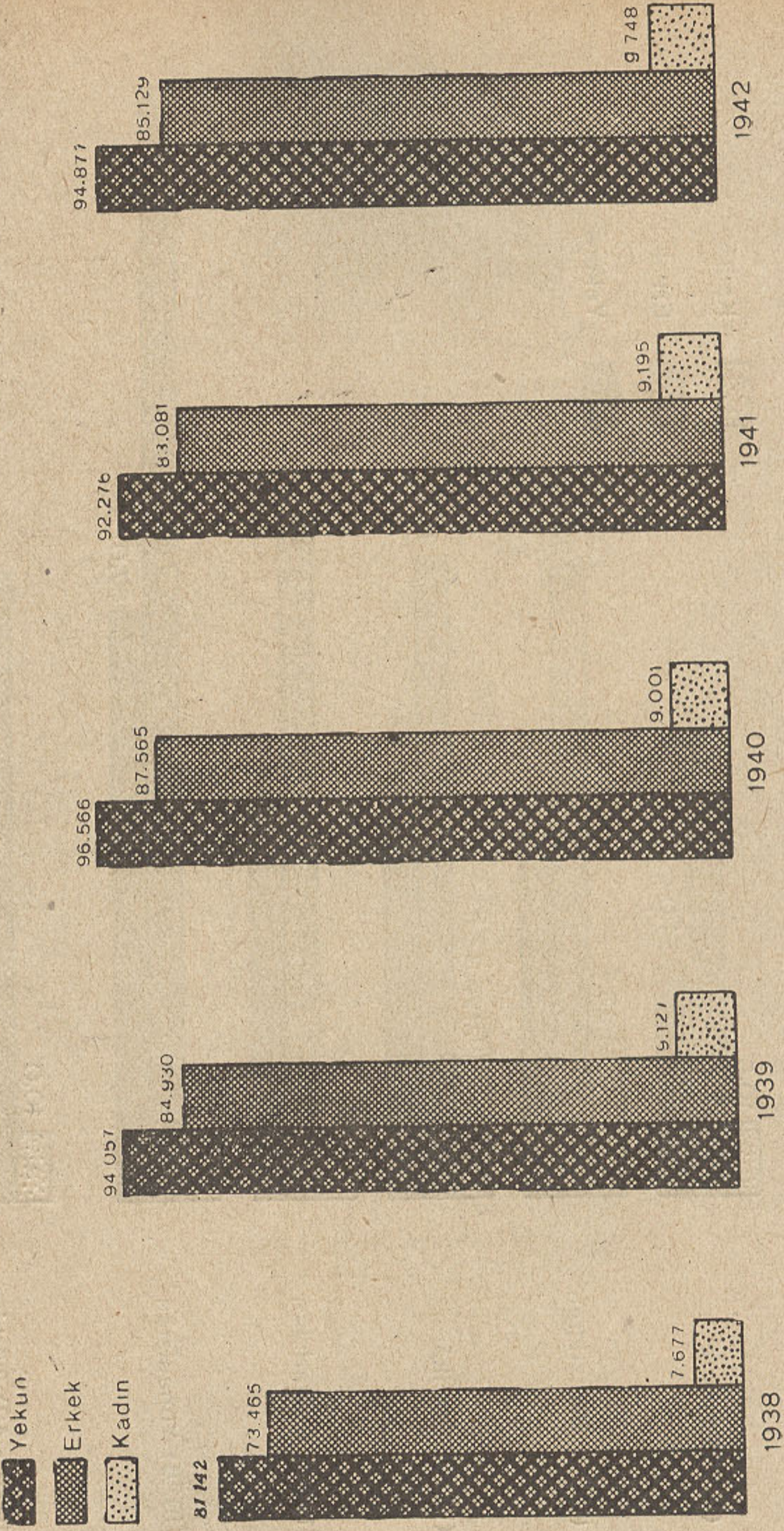
Sıtmayı sağlamlara geçiren; bulaştıran yalnız sivrisineklerdir. Sivrisinek olmayan yerde sıtma da yoktur. Şu halde sivrisinekleri üretmemek, nerede bulursak yok etmek, kökünü bitirmek bir yurt ödevidir.

TÜRKİYEDE

Cinsiyet İtibariyle Mahkûmlar Sayısı

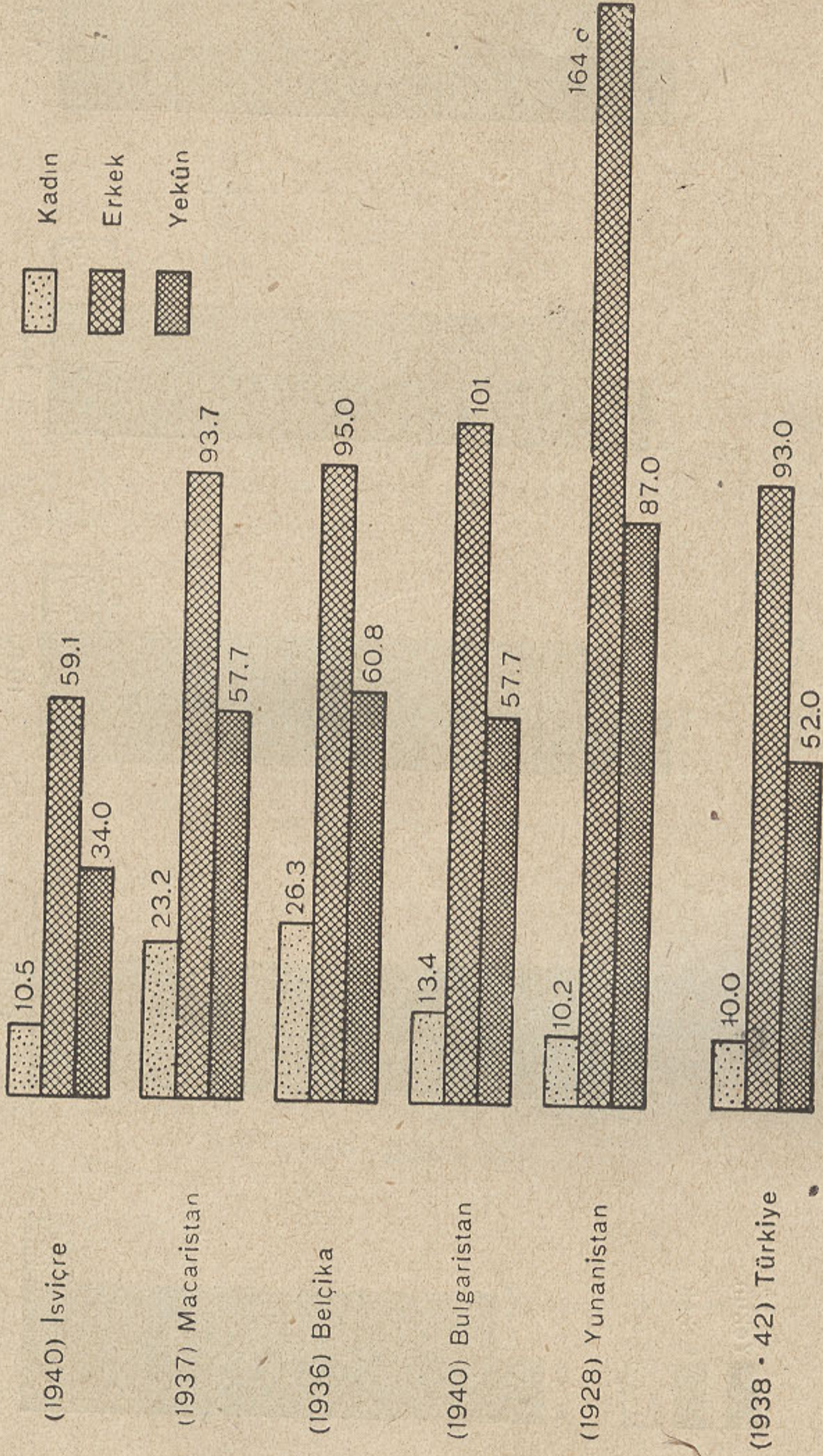
1938 - 42

Grafik No 1

Beş Ecnebi Memleket ve Türkiyede 10 bin Nüfusa Düşen Mahkûm Sayısı

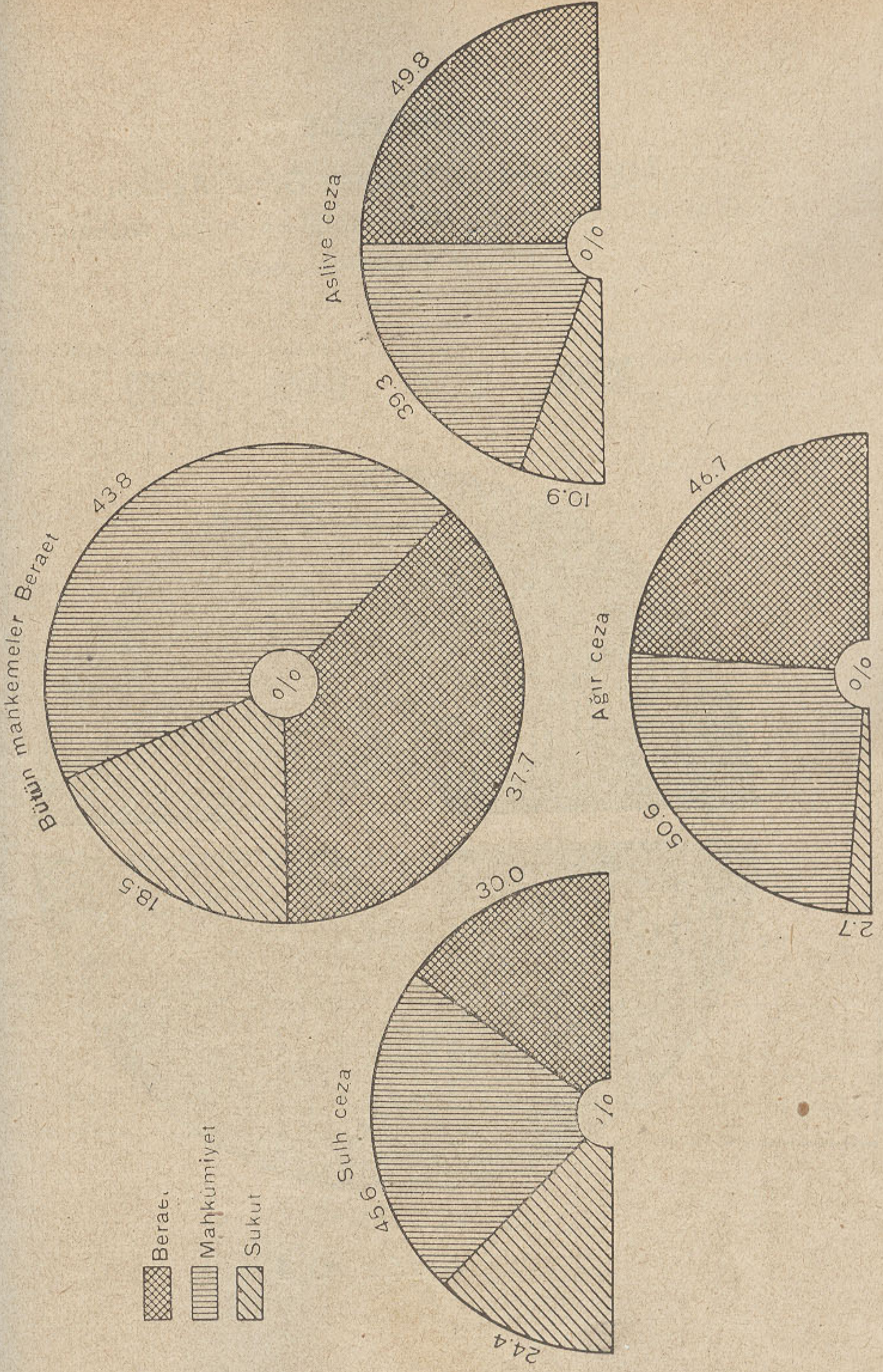

Grafik Nö 2

Ağır, Asliye ve Sulh Ceza Mahkemelerinde Beraet, Mahkûmiyet ve Sukut Kararları Nisbeti (%)

(1938 42 ortalamasına göre)

Grafik No 3

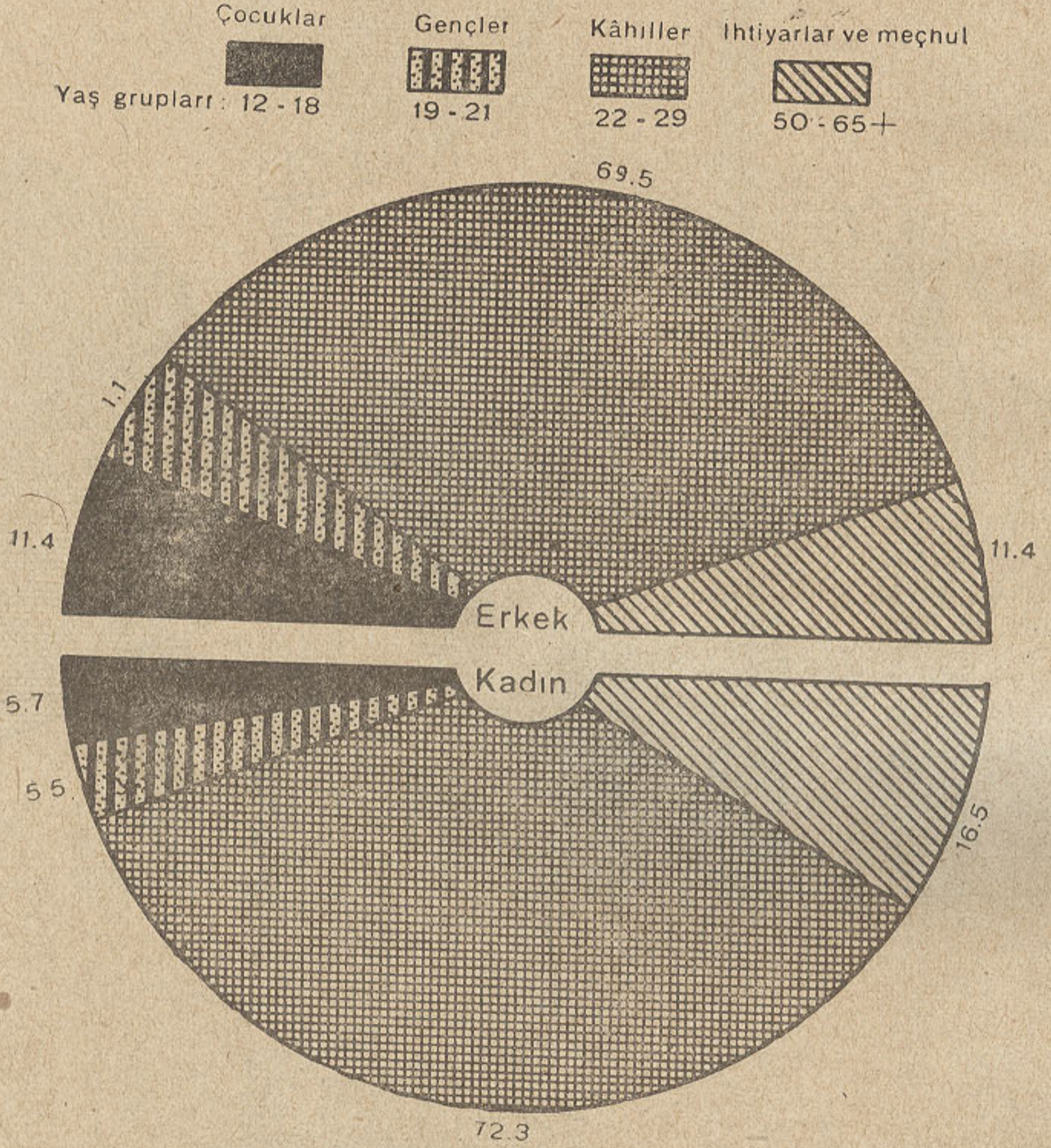

TÜRKİYEDE

Mahkûmların Yaşlara Göre Ayrılışı

100 Mahkûmda Çocuk, Genç, Kâhil ve İhtiyar Nisbeti (%)

(1938 - 42 ortalamasına nazaran)

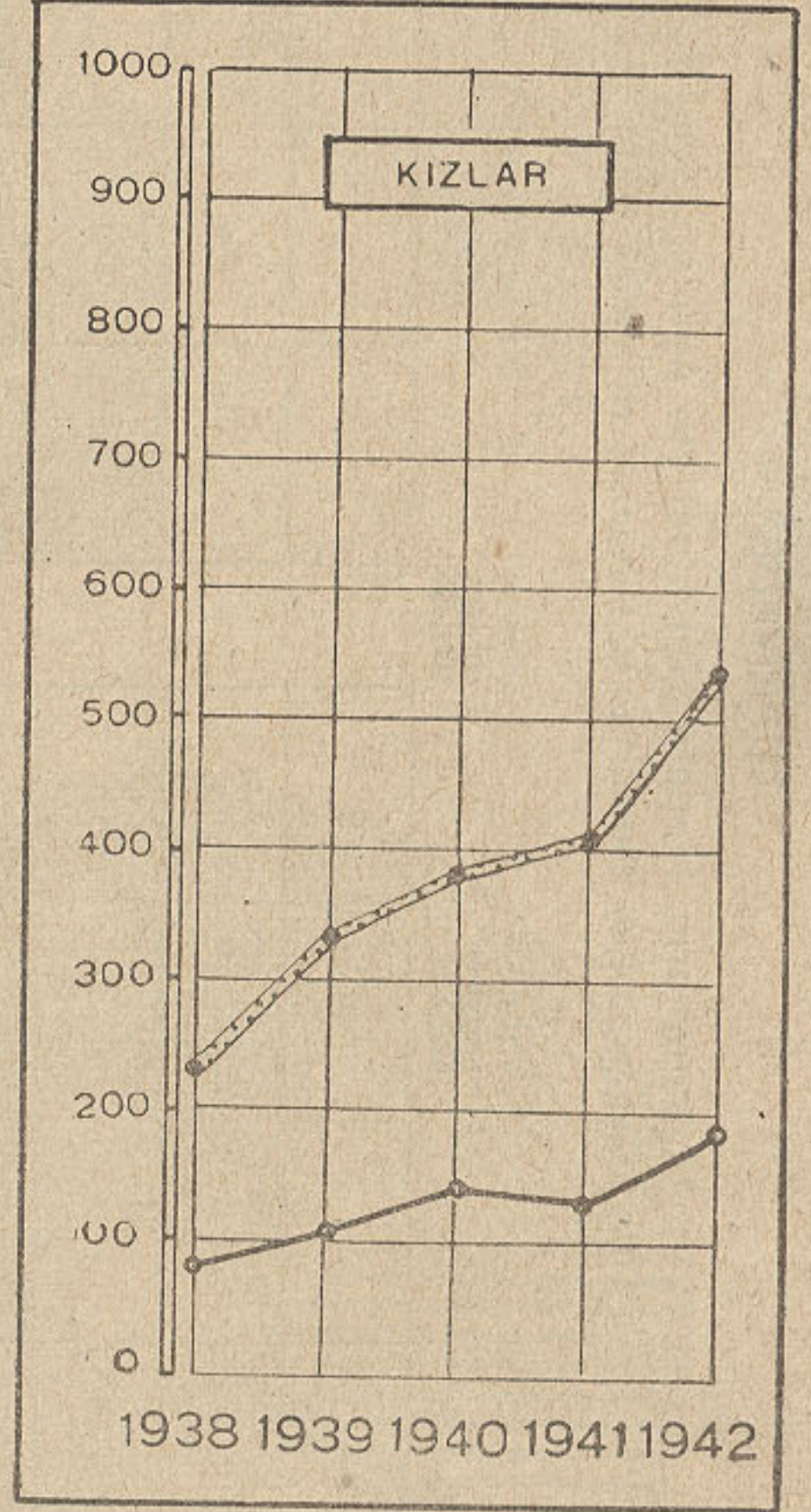
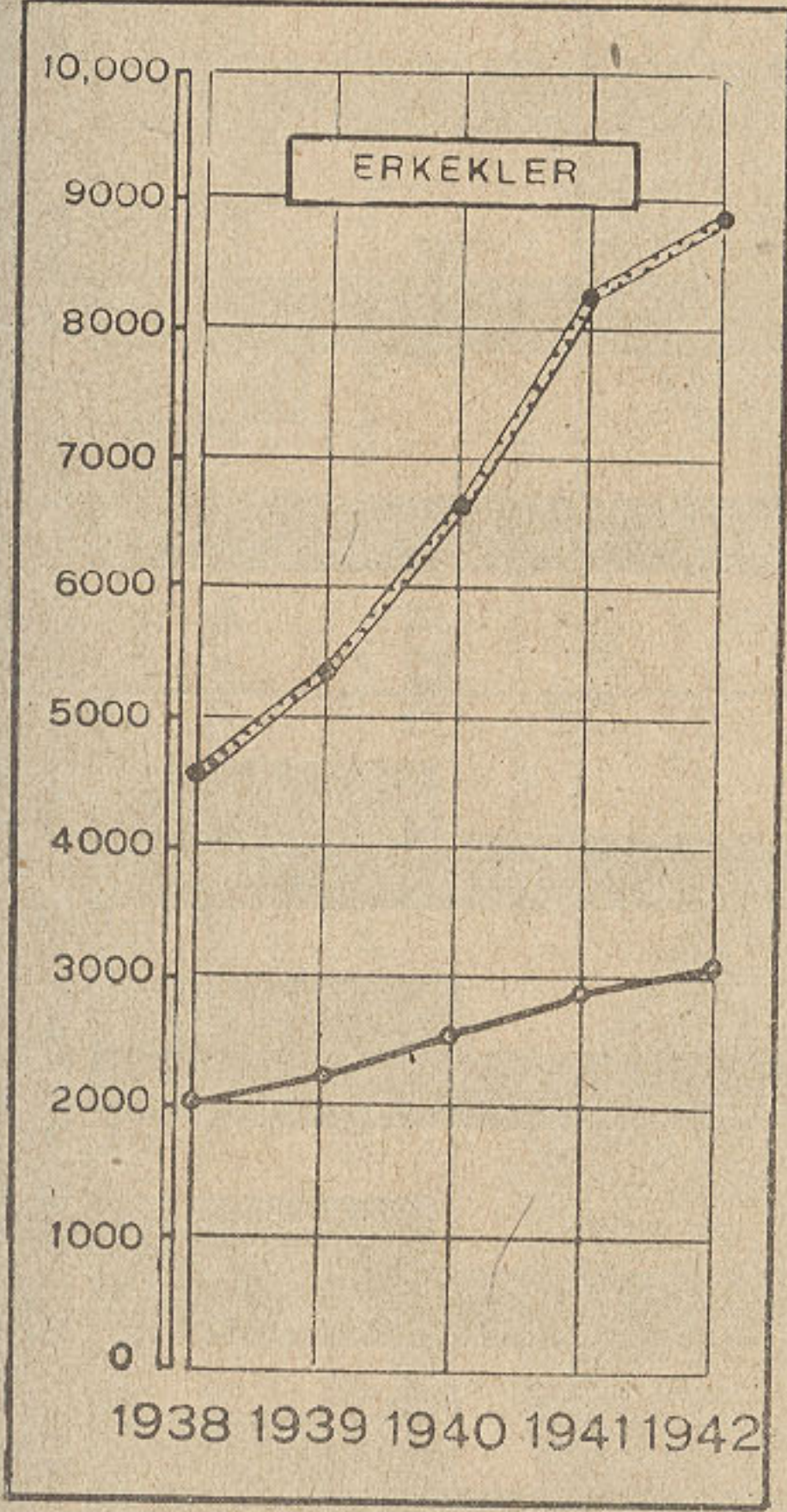

Grafik No 4

TÜRKİYEDE
Mahkûm Çocuklar Sayısının Gelişmesi
1938 - 42

Yaş grupları { ————— 12 - 15
                  { - - - - - 16 - 18

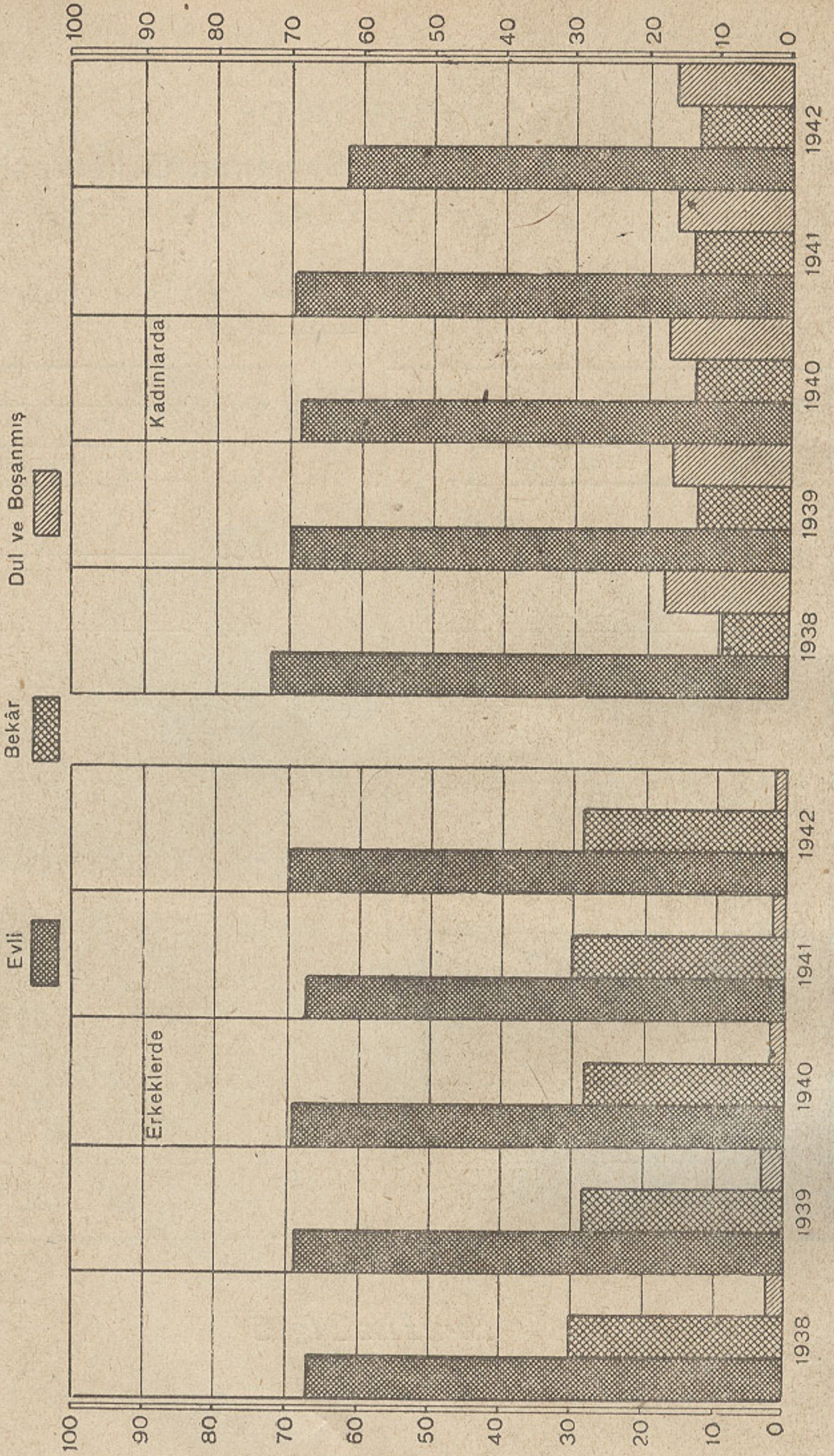
Grafik No 5

TÜRKİYEDE

Mahkûmların Medenî Hal İtibariyle Ayrılışı

100 Mahkûmda Evli, Bekâr, Dul ve Boşanmış Nisbâtleri (%)

Grafik No 6

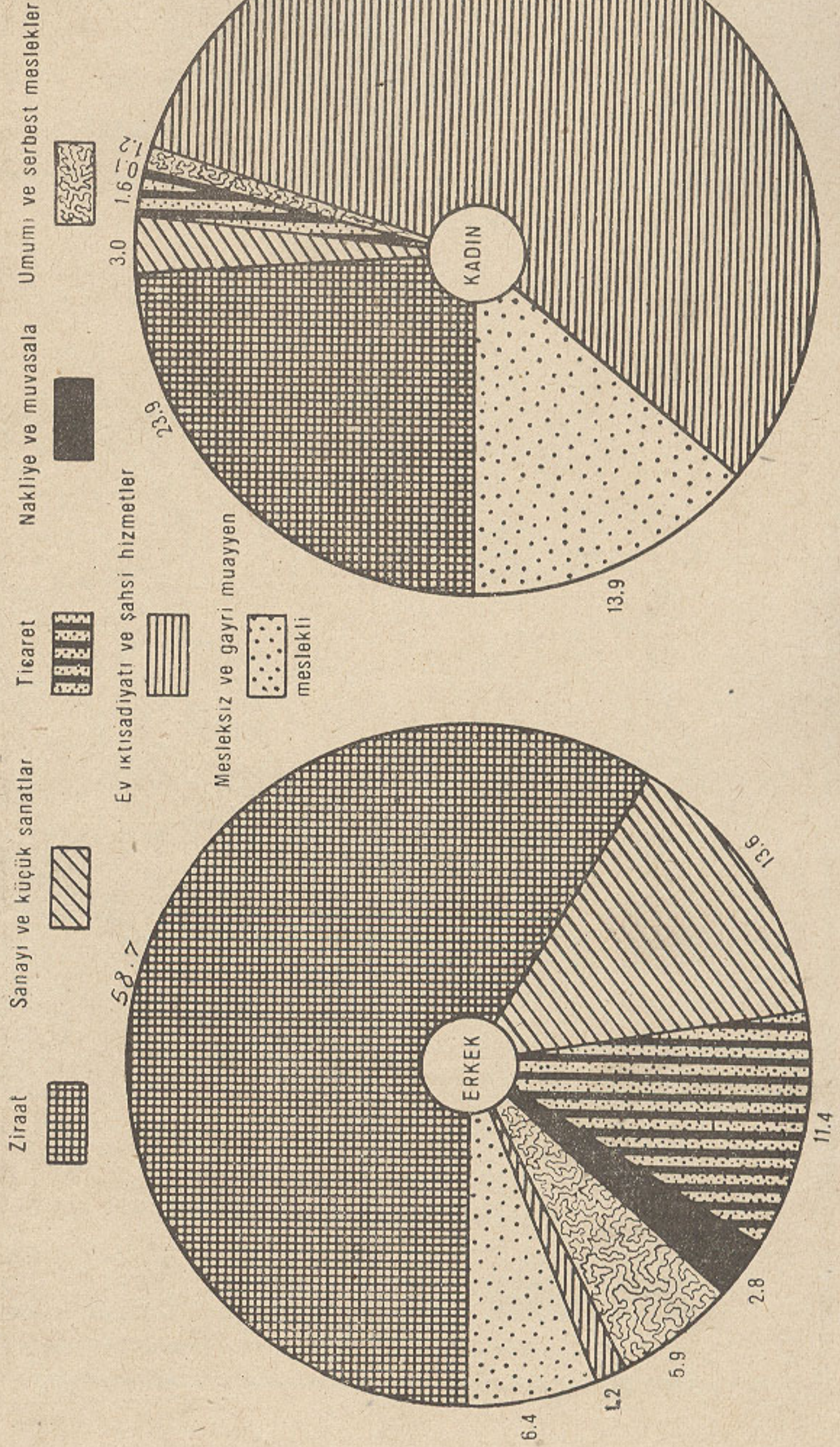

TÜRKİYEDE

Mahkûmların Başlıca Mesleklere Göre Ayrılışı

100 mahkûmda muhtelif meslek erbabından mahkûm olanlar sayısı

(1938 - 42 ortalamasına göre)

Grafik No 7

MAHKÜMLAR HARTASI

Türk Ceza Kanunu ve diğer hususi kanunlarla 1938 - 42 senelerinde mahkûm olan şahıslar ortalamasının 1940 nüfus sayımına nazaran vilâyet nüfuslarıyla mukayesesi

